

DEMOKRACIJA

Uredništvo: Trst, ul. Machiavelli 22-II. - tel. 62-75
Uprava: Trst, ulica S. Anastasio 1-c - tel. 2-30-39
Goriško uredništvo: Gorica, Riva Piazzutta št. 18.
CENA: posamezna številka L 25. — Naročnina:
mesečno L 100, letno L 1.200. — Za inozemstvo:
mesečno L 170, letno L 2.000. — Poštni čekovni
računi: Trst št. 11-7223, Gorica št. 9-18127

Leto VI. - Štev. 23

Trst - Gorica 6. junija 1952

Izhaja vsak petek

Potrjena nestrpnost

Se niso v zraku dobro odjeknili volilni govori raznih demokratičnih in socialističnih voditeljev v slovenskem jeziku, v zraku se niso odzvali o enakopravnosti rimske pravice in krščanskih načel, toda v kljub temu smo že dobili novo in težko potrdilo o naraščajoči nestrpnosti italijanskih vročkrvnežev.

Se še spominjate, kako so fašisti prepovedali uporabljati na pokopališčih slovenske napise? Niso se zadovoljili s tem, da so uklepali v svoje sponje žive, segli so celo po mrtvih! In nekaj podobnega se je zgodilo sedaj v Trstu, v sedmem letu po osvoboditvi izpod fašizma.

Kakor je znano, služi v vrstah tukajšnje Civilne policije precejšnje število Slovencev, med njimi veliko takih prepričanih protikomunistov, ki so po letu 1947 postavili svobodo diktaturi in so se iz svojih slovenskih domov umaknili z zavezniškimi četami na področje Svobodnega tržiškega ozemlja. V letih, ki so pretekla, se je seveda dogodilo tudi nekaj težjih in večjih smrtnih nesreč. Vrsta mladih moč je v izpolnjevanju svoje težke dolžnosti izgubila življenje. Tem svojim članom se je policijski zbor oddolžil s spominski ploščo, katero je vzdal v pravosodni palači. Na plošči so poleg primernega posvetila vklesana tudi imena vseh padlih.

Ker služijo v policijskem zboru pripadniki obeh narodnosti in ker so med žrtvami tudi Slovenci, je popolnoma razumljivo, da je bila plošča napisana v obeh jezikih, italijanskem in slovenskem. Verjetno se je to zgodilo bolj iz pietete in dolžnega spoštovanja do mrtvih kakor pa zaradi določil mirovne pogodbe o dvojezičnosti. Toda pustimo to! Na koncu koncev je taka spominska plošča vendar neke vrste nagrobni kamen in če je nekdo žrtvovalec največ, kar ima, to je svoje življenje, za vestno izpolnitev preuzete obveze, potem sme paš pričakovati, da mu bo tudi priznanje izrečeno v jeziku, ki ga je najbolj spoštoval in v katerem mu je govorila njegova mati.

Toda, da se to nikdar ne bi zgodilo! Niso zavili morda kakih zakonit listič, katerim se sicer pogosto prepusti take nevhvaležne in neprimerne naloge, zarenčala in zakrčala sta dva glavna zvočnika uradne italijanske politike na naših tleh in v naši bližini: *Giornale di Trieste* in *Messaggero Veneto*. V svojem besu sta iztrela kopico besed o krivici, o oskrnjevanju italijanstva in vseh protikomunističnih žrtv, očitala sta celo vizigravanje londonskih dogovorov.

Slednja je vsekakor najlepša in najznačilnejša. Vizigravanje londonskih dogovorov... Ali vidijo sedaj zavezniški, komu popuščajo, kaj vzgajajo in kako bo izgledala italijanska strpnost in pravičnost do Slovencev? Podobno kakor svojačasna tristranska izjava, tako bodo vsekakor tudi londonski dogovori postali težka coklja, za katero bodo najbrž tudi zahodni državni ki se desetkrat prekleli trenutke, ko so si jo nataknili!

Ti londonski dogovori imajo sicer neko generalno, po vseh izkušnjah naravnost sramotno splošno določilo o spoštovanju človečanskih in drugih pravic, kako bi pa to izgledalo v praksi, če bi razni vročkrvneži (na žalost niso to neodgovorne osebe!) lahko tolmačili njegov pomen, je pa nazorno pokazal primer s ploščo v pravosodni palači: Slovincem bi se prepovedalo uporabljati njihov jezik celo med mrtvimi, kje šele med živimi!

Prah, ki so ga italijanska irendentistična glasila dvignila, je nekoliko vznemirila tudi tukajšnje vojaške oblasti. Toda v kljub temu se nam zdi, da njihova reakcija ni bila pravilna: opravičilo se se, da je bila plošča že prej napisana tudi v slovensčini, namesto da bi bistro in jasno dali zaletelom lekcijo o demokraciji, ki ne more trpeti take nestrpnosti. Strup, ki ga taki kratkovidni in za širša demokratična ter človečanska načela nesprejemljivi obsedeni širijo, namreč nevarno okužuje našo okolico, zastroplja že itak težko ozračje in zapeljuje vedno nove ljudi na napačno pot in k žalostnim korakom. Mislimo, da je jačanje fašizma po vsej Italiji in tudi v Trstu, kakor tudi primer gospe, katere se ni sramovala pustiti svojega sina v službi v policijskem zboru, v katerem so tudi Slovenci, medtem ko zahteva sedaj izbris njegovega imena s plošče, na katero so pisani njegovi stanovski tovariši, dovolj jasen dokaz o resnosti problema, za katerega opozarjamo.

Volitve v Italiji

Angloameriški tisk ne prikriva svojega razočaranja

Istega dne kot v Trstu so bile upravne volitve tudi v srednji in južni Italiji. Mednarodna javnost, zlasti pa angloameriški krogi so z upravičeno radovednostjo čakali na razglasitev izida italijanskih volitev. Izkazalo naj bi se, koliko so koristile italijanski demokraciji ogromne naložbe denarja, surovin in orožja, ki jih je v zadnjih treh letih dobavila Italiji severnoameriška vlada.

Ze posebni pooblaščenec ERP-ECA urada za Italijo, Dayton, je lani javno opomnil italijanske vladne kroge, naj ne uporabljajo ameriških nakazil v svrhe, ki ne bi koristile dvigu življenjske ravni italijanskega ljudstva in demokratičnosti italijanskega javnega življenja.

Kljub temu svoječasemu Daytonovemu svarilu je bilo razočaranje ameriških političnih krogov zaradi izida italijanskih upravnih volitev veliko!

Ze prvi neuradni podatki so dovolj zgovorno dokazovali, da je komunistični blok ne le ohranil, ampak celo okreplil večino prejšnjih glasov. Pa ne samo to! Povsod so fašisti močno napredovali in dobili v svoje roke važnejša južnoitalijanska upravna središča.

Uradni podatki, zaviti v razne bolj ali manj prepričljive izgovore, so prvotne neuradne vtise samo porazno potrdili: demokrščani so izgubili nad pet milijonov glasov! Komunisti so skoro povsod v vodstvu. Ni važno, če so to vodstvo dosegli sami ali pa s pomočjo socialkomunistov, saj je zaratniško zavezništvo med Togliattijem in Nenniim nadvse trdno in nevarno za razvoj demokratičnega življenja v Italiji.

Celo v Rimu so dosegli socialkomunisti prvo mesto z nad 310.000 glasovi! Fašisti so dobili nad 200 tisoč glasov, demokrščani pa so stisnjeni v nevarne klešče z okoli 270.000 glasovi. Vendar so dobili demokrščani občinsko upravo v svoje roke, ker jim je nedemokratični volilni večinski sistem omogočil povezavo z liberalci in republikanci, s čimer so združeni sredinski demokrati le dobili več glasov kot socialkomunisti, in s tem dve tretjini mandatov v novem občinskem svetu.

Jasno je, da je taka demokrščanska zmaga v Rimu zgolj Pirovo zmaga! Po pirovsko so demokrščani zmagali tudi drugod v srednji in južni Italiji, kjer so kljub vsemu lahko z večinskim sistemom in s povezavo z drugimi strankami lahko zmagali nad komunisti in fašisti.

Ugotovitve ameriškega tiska nad izidom italijanskih upravnih volitev so trpke. De Gasperi jeva da, mokrščanska vlada ni opravičila velikega zaupanja, ki so ga doslej gojili do njenega dela angloameriški državniški. De Gasperi jeva politika ni bila sposobna, da bi v treh letih pridobila naklonjenost italijanskih množic s pametno gospodarsko in socialno politiko. De Gasperi je celo s svojim konfesionalnim političnim sistemom, ki le pre-

več sioni na nedemokratičnem policijskem aparatu, odbil ljudske simpatije in v ljudskih množicah povzročil nevaren in nič kaj dobrega obetajoč razcep v močno skrajno levo in skoro nič manj močno skrajno desnico. Tak razvoj italijanske politike vodi nujno v revolucijo! Če ni v interesu zahodne politike, da se tako jači italijanski komunizem, prav tako ni v zahodnem interesu dejstvo, da se komunistična nevarnost obide z dvigom fašizma!

Ameriški list *Baltimore Sun* ugotavlja zaradi tega, da grozi Italiji nova temina. Nič manj zaskrbljeno se ne izraža angleški *News Chronicle*, vendar izraža upanje, da iz teh volitev še ni moči sklepati, da bodo italijanske demokratske stranke poražene pri splošnih parlamentarnih volitvah, ki bodo drugo leto v Italiji. Na sliehn način se tolaži *Daily Telegraph*, vendar pa ugotavlja možnost, da bi

moгли fašisti razbiti enotnost protikomunističnih glasov. Slično ugotovitev iznaša tudi londonski *Times*. *Manchester Guardian* pa iznaša značilno svarilo:

«Iz izidov te politične aktivnosti, se ni mogoče ničesar sklepati. Napredovanje skrajne desnice se ne pomeni, da bodo ustavne stranke prihodnje leto pri splošnih volitvah potrebovale zavezništvo monarhistov ali celo neofašistov, da bi se ohranile na vladi — četudi bodo morda morale, podobno kakor v Franciji, še bolj odstopiti od proporcionalnega predstavnštva. Toda če bi se to zgodilo, bi imelo to več kot nacionalni italijanski pomen. Pomenilo bi, da bi vlade te važne članice Atlantske in Evropske skupnosti ne mogli več po pravici imenovati demokratično. Zato moramo upati, da bo prevladalo umerjeno naziranje De Gasperi jeva v njegovi stranki in med njegovimi prijatelji.»

Moskva in nemiri v Franciji

Jačanje zahodne obrambe gre državam naše celine. Ali ni torej razumljivo, da skušajo Sovjeti dati duška svojemu nezadovoljstvu, da skušajo izrabiti vse, samo da bi ta proces jačanja demokratičnega sveta zavirali in če je možno ustavili?

Vse jim pride prav! Tako so sedaj izkoristili predvsem zaskrbljenost Francozov zaradi predvidenega ronevne delne orožizive Nemčije. Minevajo torej časi, ko so rdeče armade lahko sanjale o mirnem in prijetnem sprehodu po zahodnih

državam naše celine. Ali ni torej razumljivo, da skušajo Sovjeti dati duška svojemu nezadovoljstvu, da skušajo izrabiti vse, samo da bi ta proces jačanja demokratičnega sveta zavirali in če je možno ustavili?

Vse jim pride prav! Tako so sedaj izkoristili predvsem zaskrbljenost Francozov zaradi predvidenega ronevne delne orožizive Nemčije. Minevajo torej časi, ko so rdeče armade lahko sanjale o mirnem in prijetnem sprehodu po zahodnih

Zahodna Nemčija v skupnosti svob. narodov

S pogodbenim dogovorom, ki so ga 26. maja podpisale Velika Britanija, Francija in Združene države ter Nemška zvezna republika, je zadobila Zahodna Nemčija enakopravno mesto v skupnosti svobodnih narodov.

Dogovor predstavlja vrsto podobnih sporazumov o novih odnosi med Zahodno Nemčijo in Veliko Britanijo, Francijo in Združenimi državami, kar se tiče naslednjih splošnih področij:

- 1) Sporazum o odnosu med tremi zahodnimi silami in Nemško zvezno republiko.
- 2) Finančni sporazum.
- 3) Sporazum o pravicah zadev, ki so posledica vojne in zasedbe.
- 4) Sporazum o pravicah in obveznostih tujih sil in njihovih članov v Nemški zvezni republiki.
- 5) Posebni sporazum za uveljavljenje pogodbenega dogovora.

Poleg teh sporazumov vsebuje dogovor tudi pisma, ki so si jih izmenjali nemški zvezni kancler Dr. Adenauer in trije zahodni zunanji

ministri. Eno od teh pisem potrjuje pravico treh zahodnih sil, da lahko nadaljujejo zasedbo Berlina. Drugo pismo priznava veljavnost mednarodnih sporazumov, ki so jih sklenile prejšnje zasedbene oblasti.

Strokovnjaki, ki so imeli opravka s sestavljanjem sporazumov, pravijo, da ustvarjajo ti sporazumi položaj, kakor ga še ni bilo in za katerega so značilne predvsem tri stvari:

- 1) Dokler ne pride do sporazuma s Sovjetsko zvezo o svobodni Nemčiji, ni mogoče doseči združitve Nemčije in tudi ne rešiti problema, ki se tiče Nemčije kot celote.
- Zaradi tega so sicer zahodne sile dovolile Nemški zvezni republiki popolno svobodo glede njenih zunanjih in notranjih zadev, ohranile pa so si oblast, da se lahko pogajajo o nemški združitvi, in pravice, ki jih imajo v Berlinu.
- 2) Strokovnjaki nadalje opozarjajo na nenavaden položaj, ki je posledica nujnosti, da mora ostati v mirnem času veliko število čet v Nemčiji iz obrambnih namenov. Navzočnost čet treh zahodnih sil je namreč življenjskega pomena za obrambo Nemčije.
- 3) Z ozirom na dejstvo, da zdaj ni mogoče skleniti splošne mirovne pogodbe z Nemčijo kot celoto, opozarjajo strokovnjaki na to, da je bilo ustvarjeno s pogodbenim dogovorom novo stanje, za katerega ne najdemo primere v zgodovini, ko so namreč odstranili poveljno zasedbeno nadzorstvo pred zaključkom dokončne mirovne pogodbe.

Strokovnjaki, ki so sodelovali pri sestavljanju sporazumov, pa tudi poudarjajo, da je prišlo pri tem do dolgih razprav na podlagi popolne enakopravnosti, pri kateri so se ti in oni potrudili do raznih koncepcij. Oboji pa so se skladali v mnenju, da je reševanje problemov, ki so posledica zadnje svetovne vojne, izredno zapletena stvar, in da je bilo nujno obnoviti Nemčijo kot neodvisno in neodgovorno državo.

Prve dni druge svetovne vojne so po nalogu iz Moskve delali proti vojni z Nemčijo, sedaj delajo po nalogu iste Moskve za povečanje razdora z Nemčijo in z drugimi evropskimi državami. To torej ni v nobenem primeru delo za Francijo, temveč le za Kremenlj in za njegove diktatorje!

Tega se je globoko zavedla francoska vlada, ki si je v svesti, da se pri tem lahko opre na veliko večino francoskega naroda. Z njegovo pomočjo je prepričala, da bi pariški nemiri dosegli tako obliko, kakršno so jim namenili komunistični voditelji. Pri tem jo je podprlo tudi delavstvo, ki ni pokazalo nobene prave volje, da bi se odzvalo pozivu na generalno stavko, s katero so hoteli izsiliti izpust a retiranega tajnika francoske komunistične stranke Duclosa.

Francoska vlada je pokazala veliko odločnost v obrambi miru in zakonitosti v deželi, in to hrabri vse one, ki so odločeni, upreti se komunističnemu nasilju.

Nakazila Jugoslaviji

Z zadnjimi nakazili ameriške uprave za medsebojno varnost je bilo odobreno šestim evropskim državam, med katerimi je tudi Jugoslavija, da potrošijo za razne nakupe v Združenih državah 11 milijonov 878.000 dolarjev. Največji znesek je odobren Norveški, to je 7 milijonov, za nakup petrolejskih izdelkov; Francija bo lahko nakupila stavbne materiale in rudarske ter prevozne opreme za 1 milijon 35.000 dolarjev; razni zneski so pa odobreni Jugoslaviji, Danskim, Nizozemski, Grčiji in Francoski severni Afriki.

Poleg tega bodo Združene države v okviru MSA dobavile Veliki Britaniji stroje v vrednosti dveh milijonov dolarjev; ti stroji so namenjeni dvema velikima tovarnoma za izdelavo letalskih motorjev, s čimer se bo produkcija teh dveh tovarn povečala za 50 odstotkov. Velika Britanija bo s to dobavo lahko letno izdelala letalskih motorjev na reakcijski pogon v skupni vrednosti 60 milijonov dolarjev.

Gen. D. Eisenhower o svobodi in demokraciji

Po svojem povratku v domovino je general D. Eisenhower na vprašanje članikarja, ki se je udeležil sklicane tiskovne konference, kaj misli o vlogi Spanije in Jugoslavije v zvezi z obrambo Evrope, odgovoril:

«Seveda lahko načnemo nekatera vprašanja, ki zahtevajo dolgo filozofsko razpravljanje o zares temeljnih težnjah kakega naroda ali skupine narodov. Jaz sam bi mislil, da bo Amerika šla v vojno na obrambo kakega svobodnega sistema, svobode in dostojanstva posameznika. Zato bi zdaj menil, da si želimo pravega zavezništva z ljudmi, ki živijo na teh temeljnih osnovah, ne glede na različne oblike. Zato razumem, da nekateri naši narodi vidijo veliko težavo, če pravimo sklenimo zavezništvo s to ali ono državo, ko pa ima diktatorsko vlado.

Danes ni nobenega dvoma o mnogostanski zemljepisni in vojaški

važnosti dveh držav, ki sta bili omenjeni, to je Spanije in Jugoslavije. So pa še zelo važna osnovna, duhovna, politična in socialna vprašanja, ki jih morajo rešiti ljudje, kateri so višji od vojakov. Nihče ne more zanikati zemljepisne važnosti Spanije in jaz osebno prisrčno odobravam dvostranski sporazum s to deželo na osnovi *aquid pro quo*.

Z Jugoslavijo je vprašanje malo drugačno in ne vem, kako daleč so razgovori z njo napredovali. Kot poveljnik Atlantske zveze nisem imel osebno opravka z nobeno teh držav. Mislim pa, da bi bila velika zmaga za svobodni svet, če bi ti dve državi pričeli kazati malo več prosvetljenega zanimanja za temeljne težnje in oblike vladanja (to je svobodni sistem, svoboda in dostojanstva posameznika). Jaz bi to zelo visoko cenil. Kot vojak pa bi utegnil imeti odgovor, katerega naši politični voditelji ne bi sprejeli.»

Ameriški general Matthew Ridgway (na levi), nedavno imenovan vrhovni zavezniški poveljnik v Evropi, skupaj z ameriškim generalom Markom Clarkom, ki je bil pred kratkim imenovan za vrhovnega poveljnika poveljstva Združenih narodov na Koreji. Generala Ridgwaya je imenoval severnoatlantski svet v Parizu na njegovo novo mesto v Evropi, kjer je nasledil generala Dwighta Eisenhowerja. Generala Clarka je pa imenoval kot naslednika Ridgwaya na Koreji ameriški predsednik Truman.

Gen. Ridgway v Parizu

General Matthew Ridgway je prispel 27. maja na svoje novo mesto v Pariz kot poveljnik severnoatlantskih obrambnih sil v Evropi. Predno je zapustil New York, je prejel odlikovanje Združenih narodov za službovanje v obrambo načel ustanovne listine ZN. Odlikovanje mu je izročil glavni tajnik ZN Trygve Lie, nakar je bilo prirejeno slavnostno kosilo, ki so se ga udeležili predstavniki vseh 21 narodov, katerih vojaške ali sanitetne enote so na Koreji.

V številnih izjavah v preteklem tednu je general Ridgway ponovno poudaril svoje prepričanje, da so

čete ZN na Koreji dovolj močne, da zadoja komunističnim četam težak poraz z velikimi izgubami — če bi komunisti pričeli z večjim napadom.

Druga pomembnejša izjava Ridgwaya pa zadeva vojne ujetnike, General Ridgway je poudaril, da so kitajski komunisti »zastro zagrozili, da bodo podvezeli represalije proti vojnim ujetnikom čet ZN, če bi bile proti komunističnim ujetnikom na otoku Koje podvzete ostre mere. To so kitajski komunistični zastopniki povedali naravnost na razgovorih v Pan Mun Jomu.

Pojasnilo ZVU

Messaggero Veneto in *Giornale di Trieste* sta objavila neresnična poročila o tem, kako so v sodni palači nadomestili spominsko ploščo pripadnikov policije Juljske krajine, ki so padli pri izpolnjevanju svoje dolžnosti.

Dejstva so naslednja: Prejšnja plošča, ki je imela besedilo v obeh jezikih, italijanskem in slovenskem, so pred kratkim nadomestili z novo večjo, kar se bilo potrebno storiti zato, ker so morali dodati določeno število novih imen na ta častni seznam.

Nova plošča ima prav tako besedilo v italijanskem in slovenskem. Zato je popolnoma netočna in ne odgovarja resnici trditve, češ da je slovensko besedilo dodano na novo.

Clanki, ki so izšli v dnevnih *Messaggero Veneto* in *Giornale di Trieste* so obtožili Zavezniško vojaško upravo, da je kršila duh londonskih sporazumov. Tudi to ne odgovarja resnici. Zavezniška vojaška uprava smatra, da je kar najbolj graje vredno, da so pisci teh člankov na tak način izkoristili v politične namene častni seznam padlih.

MESEČNI LIST z GORANŠKIM KRAJEM

Uprašanje obstoja pokrajine

Gospodarska kriza na Goriškem postaja od dne do dne hujša in ni izgleda, da bi se položaj izboljšal. Gibanje delavcev v tržiških ladjedelnicah, ki ima namen, prisiliti industrije, da sprejmejo važne ukrepe za izboljšanje med nekaterim kvalificiranim vrstam delavcev in da ustanovijo poseben strokovni tečaj, ki naj bi pripravljali strokovno kvalificirani naraščaj, ni še zaključeno, ker se zahtevam trmoglavo upirajo industrialci, zaradi česar se še naprej vodijo brezkončna pogajanja.

V predljudnih v Gorici in Ronku odpuščajo delavce, v železarni S.A. F.O.G. v Gorici pa reducirajo delavski urnik.

Zagotovitev, da do prihodnjega februarja ne bo več novih odpuštov, ne pomeni še, da je krize konec!

Ni boljši ni položaj v trgovini, kjer opažamo naraščanje napovedanih stečajev (falimentov) od strani trgovcev, tako da jih ima goriško sodišče stalno v pretresi okoli štirideset.

Da ni prometa z denarjem, pričeva vedno naraščajoče število meničnih protestov.

Iskati vzroke temu težkemu položaju samo v novih državnih mejah, je pravi nesmisel! Nove meje, ki so Goriško odrezale na dva kosa, so res vzele mestu lep donos dohodkov, ker so bili slovenski kraji Goriške najbolj odjemalci pri goriških trgovcih in pošteni plačniki. Vendar ugotavljamo, da niso odgovorni italijanski krogi ničesar storili, da bi sprejeli ukrepe, ki bi že naprej preprečili sedanjo krizo.

Slovenska demokratska zveza pa je že spomladi 1947. leta razumela, da predi tistemu delu Goriške pokrajine, ki ostane v Italiji, gospodarska kriza. Zato je v svoji spomenici od 21. maja istega leta na ministrskega predsednika in predsednika ustajajočine skupščine, ki jo je razmnožila tudi na vse poklonce, predlagala, naj se Goriško pokrajino vrnejo tisti njeni nekdanji deli, ki jih je fašizem vzel in priklučil Vidmu, to sta červinjski in trbiški okraj, v kdikor bi seveda sedanje razmere to dovoljevale, ker bi se trbiški okraj ne mogel vrniti pod Gorico brez priklučitve semkaj tudi vzhodnega obmejnega dela videmske pokrajine, in sicer tarčentskega in čedaškega okraja.

Italijanski tisk je takrat, ko je SDZ to svojo spomenico objavila, zagnal proti njej očitke, da hočemo Slovenci s tem svojim predlogom le obnoviti staro avstrijsko upravno enoto iz sovraštva proti Italiji!

Ni minulo niti leto dni po vzpostavitvi novih državnih meja in že je prav isti italijanski tisk zahteval vrnitev v območje Goriške pokrajine vsega červinjskega okraja!... Prve gospodarske težkote so namreč že tu!

Cervinjski okraj je tako še danes pod Vidmom in tam tudi ostane!

Mi pa vztrajamo pri trditvi, da vidimo rešitev gospodarske krize na Goriškem najprej v vrnitvi pod Gorico červinjskega okraja skup-

no s trbiškim, tarčentskim in čedaškim. Ti štiri okraji bi hkrati združili v eno samo pokrajino vse Slovence v Italiji, ki so najbolj odjemalci in plačniki v trgovinah, hkrati pa tudi najbolj pošteni in vestni davkoplačevalci!

Poleg tega je treba odpraviti prosti pas (szona franca) v Gorici in namesto tega doseči od vlade podporo ene milijarde lir na leto (kolikor jih vlada s prostim pasom vsako leto žrtvuje!), in sicer za dobo desetih let. S tem lepim kapitalom bi se z lahkoto izvedla vsa obnovitvena dela, kot na primer gozdno omrežje za namakanje krmjnsko-zradišanske nižine, prometno omrežje za naglo zvezo med vsemi kraji pokrajine, zgradbe hotelov za turiste in za letoviščarje! In tako dalje!

Prav dobro vemo, da bo na te naše predloge, ki so mišljeni in iznešeni v dobri veri, italijanska javnost ali molčala ali pa zlonamerno reagirala.

Zgrešeno je bilo od strani italijanskih odgovornih krogov poklicati na Goriško pet do sedem tisoč istrskih izseljencev, ki so prvi po-

zročili začetek gospodarske krize. Te izseljence bi morale sprejeti vse pokrajine države sorazmerno po številu svojega prebivalstva in glede na gospodarske zmožnosti sprejema novih naseljencev!

Toda tem odgovornim krogom je šlo, in gre še danes, za boj proti Slovincem v Italiji. Seveda za krivični boj s krivičnimi ukrepi!

Uvedba prostega pasu (szona franca) na način, ki ga poznamo, ni izboljšal gospodarskega položaja Gorice in Goriške, ker se je z njim okoristilo le kakih pet do šest bogatih oseb, medtem ko nima prebivalstvo prav nobene take koristi, ki bi prosti pas v tej obliki opravičilo.

Smatramo torej, da je razširitev meja goriške pokrajine na gori navedene štiri okraje, z odpravo prostega pasu in temu dosledno z dosedajšnje vlade podpore, glavni pogoj, da se prepreči gospodarska propast Goriške, ki bo imela za nujno posledico njeno odpravo kot politično in upravno enotico ter priklučitev ozemlja pod Videm! Tedaj bi Gorica postala zares brezpomembno podeželsko mesto!

Ali v šolo - ali na delo?

Ali naj ostanemo Slovenci vedno le hlapi? Kje je to zapisano? Potrebno bi bilo malce zaobriniti: da bi bilo vsaj sorazmerno številu tu in tam narobe, da bi namreč bila tu in sem Slovenec zgoraj in Italijan spodaj.

Za zgled vzemimo n. pr. pravdušnopastirsko omrežje: zakaj je v dvajsetih tržiških župnijah prav povsod Italijan vrhovni šef, to je župnik? Ker so Slovenci povsod v manjšini? Res so v manjšini, toda vsaj skupaj v tržiškem mestu in štejejo dovolj tisočev za nekaj samostojnih župnij. Če te niso mogoče, naj bi bilo torej zaradi pravice, nasti urejeno takole: Od dvajsetih župnij v mestu naj bi bili v štirinajstih župniki Italijani s slovenskim kaplanom, v šestih pa slovenski župnik z italijanskim kaplanom. Tu ne gre le za prestiž, ampak za pravice, kajti župnik ima tudi na višjem mestu več besede kot kaplan.

Toda to je bil le zgled, ki s potrebnimi spremembami velja enako za vse druge panoge javne uprave, gospodarstva itd., in naj pokaže, kako bi moralo biti urejeno pri policiji, županstvu, tramvaju na ladjah in v vprašanju gledališč itd.

Ko bomo imeli tržiški Slovenci in goriški in beneški Slovenci več izobražencev, domačih izobražencev, tedaj bo imela tudi slovenska »manjšinska« beseda večjo težo in širši odmev. Italijanski šovinizem je ne bo mogel več dušiti in svetohlinski list Vita Nuova ne bo mogel pisati, da se slovensko časopisje bere le v par kraških kmečkih vaseh, in beneške slovensštine ne bodo več mogli imenovati samo neki »italijanski dialekti«. Le če bomo imeli mnogo izobražencev, mladih

in neustrašenih, in zares temeljito usposobljenih, bomo s svojo marljivostjo in borbenostjo kljub vsaj mu italijanskemu šovinizmu dosegli tudi več pravic in več — kruha za naš proletarski narod.

Vprašanje kruha je kajpak prav tako važna zadeva kakor narodne pravice. Toda vprašanje kruha ne — k a t e r i s t a r š i v e a š i h n a p a č n o p o j m u j e j o . Z a r a d i h i t r e g a z a s l u ž n o k a , z a r a d i k r u h a o t r o k a p r e h i t r o p o r i n e j o v d e l o , n a m e s t o d a b i g a š o l a i . T o j e g o t o v o v e l i k a z m o t a ! S e v e d n o j e i n b o t a k o , d a b o š t u d i r a n i č l o v e k b o l j z a n e s l j i v o i m e l s t a l n o z a p o s l e j t e k a k o r n e u k t e ž a k a l i o b r t n i k . T o s m o j e v e č k r a t t u d i v n a š e m l i s t u d o k a z o v a l i .

Enajstletnemu, dvanajstletnemu, troku se razpne prvo razpoteje v življenju, ko se mora odločiti ali v višje šole ali na delo. Dovoril je peti razred ljudske šole. Sicer ga zakon obvezuje drgniti šolske klopi do štirinajstega leta, toda po štirinajstem letu navadno ni več razpoteje in izbire: odpira se mu samo en splošen poklic: poklic ročnega delavca. Kdor se hoče za kaj drugega odločiti, mora izbirati takrat, ko gre za prestop na srednje šole, to je prav pri desetem, enajstem ali dvanajstem letu, le izjemoma še pri trinajstem. Če se že pri enajstem ali dvanajstem letu ni odločil za srednješolski študij, pomeni, da se je odločil za delavski stan, kajti tja do štirinajstega leta bo hodil v kake dopolnjevalne razrede ljudske šole ali v kake strokovne tečaje le bolj zaradi formalnih predpisov in bo praktično že pripadel delavskemu stanu. Od tiste odločitve na prvem razpoteju življenja je običajno odvisno vse življenje. kajti pozneje je zelo težko kaj spreminiti; od tiste izbire pri petem razredu ljudske šole zavisí vsa bodočnost in sreča, zadovoljstvo ali večna nezadovoljnost. Koliko odraslih ljudi prepozno objokuje naplačno odločitev v mladosti, koliko odraslih obtožuje svoje starše, da jim niso — otrokom — pravočasno izbrali poklica, ki bi jih bolj osrečilo!

Sam otrok ne bo vedno prav izbral, ker je pač otrok. Starši imajo tu velikansko odgovornost za vse bodoče otrokovo življenje. Neredki starši brez premisleka otroka v tistem kritičnem trenutku odločijo za ročno delo; komaj čakajo, da dovrši štirinajsto leto in tedaj mu, brž poiščejo kako zaposlitev, da si sam zasluži par lir. Toda tak sin bo ostal večni težak, hčerka večna delavka! V vsaki sezoni bo negotovost za službo, za delo, pri vsakem delu bo treba služiti v odvisnosti pod tujim gospodarjem! Ko bo otrok dorasel, bo morda bridko obžaloval, da ni študiral. Starši neredko pozabljajo, kako dragoceno doto bi preškerbeli otroku, ko bi ga dali študirati! Naj se gospodarske in socialne razmere kakor koli obrnejo, izobrazbe ne bo mogel nihče več vzeti! Naj izgubi eno službo; našel si bo drugo veliko laže kakor tisti, ki nič ne zna, ali tisti, ki zna, samo kako ročno obrt.

Nekateri se strašijo žrtve pri študiju... Starši imajo stroške tja do dvajsetega leta, če otrok študira, in še čez, če gre na univerzo, otrok študent se mora potiti pri knjigah. Torej žrtve na oba kraja. Toda kateri starši niso veseli in po-

ŠTEVERJAN

Pri nas smo sedaj vsi zaposleni z delom na polju: kosimo travo, pobiramo česnje, prešepujemo in škropimo trte, zatiramo koloradskega hrošča, da nam ne uniči krompirja, in tako dalje. Dela imamo kar čez glavo, da se ne moremo niti dobro odpočiti! Cena česnjam se v Števerjanu suče med 35 in 55 lir za stot. Ni bogve kaj, pa vendar tudi ta prvi letni donos nam pride prav. In ko česnje oddamo na cesti pred Dvorom ter dobimo plačilo, se lahko potolazimo v gostilni, ki jo je v Dvoru zopet gospi baronica odprla pod vodstvom C. Hermana Sreberniča, Brica iz Medane.

Gostilna v Dvoru ima sedaj na razpolago vse tamkajšnje dvoštevno vino pa je vedno najboljšo!

Most v Jazbinah gradijo sedaj zares! Tako bomo vsi, zlasti pa Jazbinčani, zadovoljni. Most gradi delovno središče, nekaj pa je prispevala tudi števerjanska občina.

Vojaška parada v Gorici

V ponedeljek 2. junija, na praznik Republike, je bila v Gorici vojaška parada, katere se je udeležilo veliko število raznih vrst teže in lahkega orožja.

Pozno, a ne prepozno!

Ker so se pristaši neofašistične stranke, to je misovcev, in filofašističnih monarhistov v Italiji zelo povečali, kot so pokazale zadnje upravne volitve na jugu, se je vlada odločila, da izglasuje zakon za pobijanje fašizma. Osnutek zakonja je sedaj v razpravljanju v poslanski zbornici in vse kaže, da bo zakon tudi sprejet.

Pri zadnjih volitvah v Italiji so liste omenjenih dveh strank dobile skoro poldrug milijon glasov. Zgoditi se lahko, da odneseta obe stranki pri državnozbornskih volitvah, ki bodo prihodnje leto spomladi, dva milijona glasov.

Tako zunanji kakor notranji tisk pripisuje le demokršćanski vladi krivdno za tak porast fašizma v Italiji. Notranji tisk očita tudi, da je bilo povojno čiščenje fašistov (sepuracijaw) le navadna burka, ki je dovolila, da so se skoro vsi bivši fašistični mogotci in nasilneži rešili in rehabilitirali. Največ se jih je seveda zateklo v demokršćansko stranko, ki jih je tudi rada sprejela, seveda s protekcijo raznih cerkvenih predstojnikov. Tako je tudi sam Andreotti, nekdanji ideolog fašistične nauka in doktrine, postal nič manj kot tajnik pri predsedstvu vlade.

Danes hočejo nekateri demokršćani, zavedni in pošteni verniki, vedeti, zakaj je cerkvena oblast obsodila samo komunizem in ne tudi fašizem, ki je zaradi svoje ideologije in doktrine, ki sta posejali Evropo, z grobišči, prav tako zmoten kot prvi.

NATEČAJ

Razpisan je natečaj za 184 uradnikov v pokrajinskih zakladnih uradih. Natečaja se lahko udeleži italijanski državljani, ki so uspešno končali klasično ali realno gimnazijo ali pa trgovsko akademijo. Prošnjo morajo poslati najkasneje do 16. junija na Zakladno ministrstvo v Rim ali pa na krajevno finančne intendantce.

Optante popisujejo kot tujce

Ze nekaj časa sem silijo krajevna oblastva pod videmsko pokrajino slovenske begunce, optante za italijansko državljanstvo, naj se vpisajo kot tujci. Nekateri so v dobri veri res to storili, naker so prejeli osebno izkaznico z označbo, da so jugoslovanskega državljanstva, in list za bivanje tujcev v Italiji (sfoglio di soggiorno per stranieri in Italia).

Zadnje tedne pa so mnoge družine beguncev prejete uradni pozivi, da morajo vložiti prošnjo za bivanje v Italiji. Zaradi tega je zavladalo med begunci-optanti veliko razburjenje, ker se bojijo, da jim bodo opcijo zavrnil, češ da so se na ta način odpovedali italijanskemu državljanstvu. Bojijo pa se tudi, da ne bodo mogli več prejemati podpore od urada, ki je nasledil bivši mednarodni organizaciji beguncev (IRO), in pokojnine.

Na drugi strani pa bi morala biti opcijska izjava že tu ugodno rešena po dogovoru med Italijo in Jugoslavijo od 23. dec. 1950, po katerem je zadeva občevalnega jezika kot pogoja za pravico optiranja odpadla!

V pominitve prizadetih beguncev moramo pojasniti, da ne gre za preganjanje, in da bi z vpisom v imenik tujcev nihče ne prejudicial svoje opcijske izjave. Slabe posledice bi zadeva lahko imela samo glede podpore in pokojnine. Vendar upamo, da se bo zadeva ugodno rešila po gori omenjenih dveh vlogah. Istočasno pa opozarjamo nekatere begunce na dolžnost, ki jo imajo, da se obnašajo povsod dostojno in spoštljivo, tudi v gostilnah, in da ne žalijo nikogar, ker bi zaradi njih mogli nositi posledice tudi tisti, ki so nedolžni!

Smrtna kosa

Predpretekli teden je v Gorici umrla gospa Marija Rijavec vdova Zvanut, mati znane Zvanutove družine. Sino učitelju gospodu Franjotu in vsem preostalim članom Zvanutove družine naše sožalje.

DAROV: Ob jubileju Demokracije daruje g. Josip Perin iz Števerjana 1.000 lir za Uršičev sklad.

Ti glasovi utegnejo postati zelo nevarni za obstoj demokršćanske stranke.

De Gasperi bo seveda tudi prihodnje leto skušal prikriti krivdo svoje vlade z bobnečimi gesli o nevarnosti nove diktature, ali komunistične ali neofašistične, namesto da bi nastopil s krepkimi socialnimi reformami in pa z odločnim pobijanjem vsakega pojava fašizma in strank z nasilnim programom sploh.

Nekaj takih gesel je De Gasperi že sedaj vrgel na dan!

GOSPODARSTVO

CRVIVOST SADJA

Pisali smo že, koliko škode povzroča jabolkam, hruškam in češnjam metulj, imenovan zavijavec (Carpocapsa pomonella).

To je majhen metulj, približno 2 cm širok pri razprtih perutih. Metuljček izlega po eno jajčeca na sadove imenovanih treh sort, in sicer izleže vsaka samica do 30 jajčec. Iz jajčeca se izleže ličinka, ki prodre v sredino sadu, kjer se razvije v črvička, ki se hrani s sokom sadeža. Tak sad ali odpade ali zgine na drevesu.

Črviček doraste v kakih treh tednih, nakar zapusti sad in se zabubi na drevesu. Čez kakih 10 dni se zopet izleže metuljček, ki predstavlja drugo generacijo. Na ta način doseže rod do tri generacije.

Za uničenje tega škodljivca moramo škropiti sadje z brozgo svinjenih arzenatov po 300 do 500 gr na 100 l vode.

Ob tem času uničimo prvo generacijo opisane metuljčka. Zato moramo takoj sedaj poškopiti jabolka, hruške in češnje. Tak škropljenje bomo ponovili še dvakrat v presledkih treh tednov.

Ker te vrste sadja napada tudi grintavost, lahko pobijamo istočasno tudi to bolezen na ta način, da primešamo brozgi arzenata še 500-600 gramov bakrenega Tiosola (Tiosol ramatox). V ta namen ni priporočljivo uporabljati modre galice same, ker nam ob tem času pusti sadje pegavo, ali pa tudi ožge liste.

BOLJSI PRIDELEK KRME

Za večji in boljši pridelek krma si umni kmetovalci pomagata na ta način, da po vsaki košnji, bodisi detelje ali sena, pognoji s 10-15 kg apnenega nitrata ali čilskega solitra na 1000 m.

USI NA SADNEM DREVJU

Letos se opaža močno okuženje sadnega drevja, posebno breskev, po ušeh raznih vrst. Pisali smo že vsestransko o ušeh, zato mislimo, da jih vsak kmetovalec pozna. Ni pa opaziti uši na sadnem drevju, ki je bilo v zimskem času dobro poškopljeno s kakšnim sredstvom na podlagi težkih olj, kakor n. pr.: Miscandrin, Neondrin in podobno.

Cim opazimo uši, moramo nemudoma okužene veje ali sploh celo drevo poškopiti z enim od mnogih tozadevnih škropil, ki so nam na prodaj, n. pr.: Tetrofid 100 - 150 gr na 100 l vode; Toxifid 50 - 100 gr na 100 l vode. Ti dve škropili sta hud strup in ju zato smemo uporabljati le do 30 dni pred dozorištvu sadu. Imamo pa za ta namen tudi sredstva na podlagi D.D.T., ki niso škodljiva ljudem niti toplotno živini. Tako škropljenje bomo ponovili po kakih 5 dneh.

Ponavljamo, da moramo proti ušem nastopiti takoj, ko se pojavijo, če hočemo doseči uspeh.

Vpis poroke med tujci

Poroko lahko v Italiji sklenemo pred županom ali pa pred duhovnikom. V prvem in drugem primeru mora biti vpisana v register porok na županstvo, ker sicer ni veljavna.

Duhovnik, pred katerim je tujec sklenil poroko, mora poslati zapisnik županu, ki je civilni oficijal, da poroko vpiše v imenik.

Člen 116. civilnega državljankega zakonika za zahteva, da mora tujec, ki se hoče v Italiji poročiti, predložiti izjavo, da ni ovire za sklenitev poroke. To pomeni, da mora prizadeti tujec predložiti samski list, ki mu ga izda pristojna oblast njegove države in katerega ne more nadomestiti z izpričevalno listino (atto notorio).

Če pa tujec sklene poroko pred duhovnikom, ki navadno v pomanjkanju uradnih listin zahteva slovesno izjavo pri o samskem stanju zaročencev, ni predložiti izjave po členu 116. državljankega civilnega zakonika nujno potrebna, ker odgovarja za pravilni sklep poroke duhovnik, ki se glede tega ravna po kanonskem cerkvenem pravu.

Poroko, sklenjeno pred duhovnikom po kanonskem pravu, mora župan, to je civilni oficijal, prepisati v imenik porok, razen za primer, da ima dokaze, da sta novo-

poročena, oba ali pa en sam, že vezana z drugo predjšjo poroko.

Civilni oficijal tedaj mora poroko, sklenjeno pred duhovnikom, prepisati, z izjemo prej omenjenega primera bigamije. Če pa je duhovnik poroko sklenil brez odklice (pubblicazione), objavi civilni oficijal tako sklenjeno poroko na občinski deski za rok desetih dni. V tem času ima vsakdo, ki ima razloge, pravico upora proti poroki kot taki. Sicer mora civilni oficijal po preteku desetih dni poroko prepisati.

Tako je te dni odločil goriški tribunal, sklicujoč se na določila civilnega državljankega zakonika, na zakon o civilnem stanju in na določila konkordata med Italijo in Vatikanom iz leta 1929.

Mednarodna pomoč

Pokrajinski urad Uprave mednarodne pomoči za Gorico je prejel za dobo januar - junij 1952 preko 100 ton raznih živil (moka, riž, marmelada, sladkor, maslo, meso, sir ...), katere je razdelil med šolske kuhinje, hiralnice in zavode v pokrajini. Pri razdelitvi vsega tega blaga odločajo samo Italijani po svojem kriteriju in ne kličejo zraven tudi Slovence!

Mizarji kmetovalci podjetniki

Deske smrekove, macesne in trdih lesov, trame in parkete nudi najugodnejše

CALEA

TEL. 90441 TRST

Viale Sannino, 24

Tovarna pohištva

Tel. 32

PRINČIČ

KRMIN

Cormons prov. Gorica

Vsakovrstno pohištvo:

SPALNICE, JEDILNICE, KUHINJE ITD. - PO NAROCILU

IZVRŠI VSAKO DELO - POROSTVO ZA DOBER NAKUP. - TOVARNISKE CENE. - DELO SOLIDNO. - DOMAČA TVRDKA.

IZ DEŽELE ZATIRANJA

Popotni vtisi švicarskega pisatelja L. Schmid

»Da, tudi v italijanski ustavi so besede o »enakovrstnosti« manjšin, pa le besede, praktično ne mara zanje voditi ne tukajšnja cerkvena oblast ne demokratska stranka in ne vlada...«

»Vendar vam po vsem naravnem pravu pripadajo lastne šole, osnovne in, ko vas je tolikšno število, tudi gimnazija in učiteljske. Mi, v Svici bi vam dali celo univerzo!«

»Vladni in tudi cerkveni krogi so v tej zadevi zelo prebrisani. Oni ne bodo pred svetovno javnostjo nikoli dejali, da so proti našim naravnim pravicam, proti slovenskim šolam, ampak oni pokličejo župane — dosejajo se še povsod o hranili one, iz starih fašističnih časov — ter jim s pretinami sugerirajo, naj reko, da ljudstvo ne mara domačih slovenskih šol, da hoče samo italijanske šole. Toda resnica je, da bi ljudstvo z veseljem sprejelo domače slovenske šole, ko bi jih vlada dala. Zanje moledovati pa si ljudstvo samo ne upa, ker bi ga potem čakale strašne represalije, dožili bi ga državne izdaje, stva. Ko je n. pr. ministri predsednik De Gasperi prišel v Cedad, in sklical k sebi naše beneške župane, menda prav zaradi šol, je zunaj čakalo stotine Slovencev s transparenti: »Hočemo domače šole!«. Karabinjerji pa so vpričo De Gasperija pretepli tiste ljudi! Res, da so tisti ljudje morda bili »titinisti«, toda čemu pretepanje? Če bi pa se naši krščanski ljudje tako javno oglašili, bi jih pa demokristjani še huje pretepli. Tudi bi jih takoj proglasili za najhujše komuniste ali, kakor oni pravijo, slavokomuniste, čeprav je naše ljudstvo pri zadnjih volitvah plebiscitarno volilo demokristjane. Če se pri nas krščanski človek oglasi za naravne narodne pravice, je takoj oklevetan za komunista, titina, državnega izdajalca! Se tako dobremu, svetemu duhovniku ne prizanesol...«

»Vrag razumi vaše »demokratske«, »demokratske« razmere!« sem se ujezil.

De Gasperi se je ob slovenskih transparentih razburil in vzkliznil našim ljudem: »Vigilacchi!«

»A tako? Tisti torej, ki hočejo svoje naravne pravice, so za demokristjane podleži, karabinjerji, ki so ljudi pretepli, so pa angeli! Kakšna ironija je v teh krajih demokratski monogram, ki nosi na ščit križ in napis Libertas! Takšna je demokratska svoboda? Vidim, da vlada tod satanizem, pravo satansko sovražstvo do vernih, poštenih, miroljubnih beneških Slovencev!«

»Najbolj žalostno pa je pri nas to, da niti Cerkev, hočem reči tukajšnji italijanski kler, ne sprevidi, da povzroča tako ravnanje neprecenljivo škodo za versko življenje in za mirno sožitje med narodi. Kar so prišli na slovenske župnije italijanski duhovniki, od katerih so štirje pravi zagrizenci, ljudstvo v tistih krajih zvečer ne moli več sploh nič. Slovenska molitve je mladini prepovedana in mladina tudi ne zna skoraj moliti, ker je domače molitve tuji duhovniki ne uče, po italijansko pa tudi ne molijo, ker tega ne znajo starši. Tudi versko znanje je globoko padlo. Zaradi šovinizma italijanskih duhovnikov, ki trdijo, da se verniki morajo ravnati po pastirju in ne pastir po ovcah, za katere je postavljen, se dušam v tuji, neumiljivi razlagi verske resnice ne približujejo! Ljudstvo zna še krščanski nauk toliko, kolikor se ohranja še versko izročilo od ust do ust iz starih časov, ko so imeli še domače duhovnike...«

»To je po moji sodbi izredno kvarno za krščanski ugled,« sem pripomnila. »Vsekakor nasprotniki, komunisti, to vidijo in imajo gradivo, dokaze na dlani, da je Cerkev tista, ki raznaroduje narode, namesto da bi jih branila in vzgajala v njihovi narodni kulturi...«

»Tukajšnji kler resnično dela prav v prilogi Cerkvi sovražni propagandi. S klerom pa tudi druge cerkvene ustanove. V Beneški Sloveniji se namreč sedaj ustanovljajo otroški vrtni, ki jih podpira »Assistenza Pontificia«, prav s tem namenom, da bi se otroci že v prvih letih poitalijančili!«

»Nesramno! Takšno sramoto so zmogli samo divji Turki in hitlerjanci in grški partizani, ki so krščanskim staršem trgali otroke, jih odvajali v Turčijo in Nemčijo in v satelitske države in jih tam vzgajali za janičarje... Ali so res demokristjani v Italiji tako za njimi?«

Fantu akademiku je postalo mehko pri srcu, ko je videl moje ogorčenje in čutil, da so na svetu še ljudje, ki čutilo s trpečim, zatiranim narodom »beneških Slovencev. Jasno mi je postalo, da moram to krivico z italijanske strani, pa naj bo tam sedaj tudi še tako »krščanska demokratska« vlada, pred svetom razkrinkati, dvigniti glas

za mali pošten slovenski narod.

Mladenič mi je dejal s tožnim glasom:

»Veliko smo že pretrpeli v naši zgodovini. Od vseh Slovanov smo se mi, pred 1200 leti, prvi pokristjani in katoliški veri ves čas ostali zvesti. Nad 300 let smo morali krvaveti zaradi turških nava- lov in smo prav s svojo žrtvijo omogočili, da se je zahodni svet, predvsem Italija, lahko nemoteno kulturno razvijal. Zato nas boli, da je za našo narodno eksistenco danes bolj nevarna krščanska demokratska Italija, kot nekdanja krvoločna Turčija! Ta država balkanskim narodom ni vzela materine besede, Italija pa preti, da nam vzame besedo, v kateri smo že pred 1200 leti molili svojega Boga Sivarnika in Očeta vseh narodov, ter častili ljubo Mater božjo tukaj na Stari gori z domačo pesmijo in molitvijo! Zda, smo izrinjali celo iz svojega lastnega svetišča...«

»Ne, to se ne bo zgodilo, ne sme se zgoditi, da bi vam država, ki pravi, da je n. pr. najbolj katoliška, vzela vaš materin jezik! Mi drugi katoliki po svetu, zlasti mi Svitarji, ne bomo dovolili take sramote, da bi v 20. veku krščanske kulture nekdo smel kar zatreči neoboginjenim narodi! Če se to zgodi v katoliški Italiji, potem je vse misijonsko delo po svetu, ko se narodom oznanja božja beseda v domačem jeziku, goljufija. Kako boš oznanjal vero tujcem v njihovem jeziku drugod, če doma lastnemu krščanskemu bratu, celo lojalnemu sodržavljanu, njegov jezik ubijaš? Slovenci tega niste zaslužili! Prav v zadnji vojni ste bili sobojevniki za zavezniški demokratski strani, bili ste prvi borec zoper komunizem in ste za dosledna krščanska načela žrtvovali 25.000 svojih katoliških fantov in deklet. To nam je dobro znano, saj smo prav mi Svitarji izdali lepo knjigo o vaših modernih krščanskih mučenikih, n. pr. o Lojzetu Gorozdetu. Bodite uverjeni, da bomo mi katoliški Svitarji, če treba, dvignili za vas pravo križarsko vojsko, za vsakogar, za le-

dan nam ne oponaša, de smo »titinisti, če govorimo med sabo slovensko in tudi kupmo blagou buojs kup ku u Cedadu. Cedadci pa naj gledajo, kakou korjere uozjo gorjane u Videm, in naj pomjetajo pajčvine po njih butigah! De je rjes takou, muore spoznat usak pametni Cedadac an čakot saboto, de bo vidu kajšnega človeka u Cedadu.

Naši Cedadci pljuvajo u skljedu, iz katere jedo, in naj se čudijo, de Slovenji jih zapuščajou...«

Nase mjesto je silno bogato butig in usake sorte prodajaln: oštarij jih je tulku, de se za Tarst Lj jih bilo previč: adan oštir mi jih je zaštetu devetdeset. Pred tolo zadnjou vojskou u Cedadu je bilo use živou; po butigah si vidu usak dan use puno kupovancu in po oštarijah piucu; našl targouci in oštirji so se šjeril in bogatjeli.

Velika nesreča za interese našoga mjesta je bio te novi konflikt med Italijo in Jugoslavijo, ki je zapru puot u Cedad »unejcama, čem reč ljudem iz kobaridskih in bouških dolin, ki so bli narbuojsi plačovanci in so nosil u Cedad lepe sudiče. Cedadu so bile ostale l3 še nediške doline, sada pa je zadnjela naše mjesto še druga nesreča: iz usih dolin Beneške Slovenije vozjo korjere skuoze Cedad narauost u Videm in Slovenji nam kažejo figo po oknih korjer in hođiou kupovat u Videm. Zakaj nas zapuščajou le tisti Slovenji, ki so se služili u Cedadu že taužint let?

Hitro povjedano: pred tolo uojskou našl gorjani so parhajal u Cedad kakou u domače mjesto; u usaki butigi in oštarij al gospodar al hlapac, oštir al ošterica so prijazno spregovoril z njimi u njih maternim jeziku an jih lepuo poušlužil. Po teli zadnji uojski pa so šovinisti začeli unganjat veliko propagandou prout Slovenjam, ki za tuou, kjer govorojo slovenskou, so titini, Jugoslavij in takou naprej. Ta propagandou je rodila slab sad. Če gorjan je u butigi spregovoril po slovenskou, so ga gledali počerje in potle so ga fino osolili tudi na kupu. Po oštarijah pa pohaja puno mešetarju faučpatriotizmu, ki zna- jo tudi slovenskou in uohajo okou Slovenju in jih poslušajo, al poi- vjedo kajšnou resnicou, posebno k- dar so okajeni. Dostikrat jih že ošinfajo in zaničavajo, de »sclafe, titini, komunisti, kjer gov- vorjo slovenskou.

Naši slovenski gorjani pa so po- šteni in vjerni ljudje, ki sovražijo komunizam buj ku hudiča, njeso pa takou nazaj, de bi pustil zmagati in zaničovat svoj materni jezik.

»Zatou — oni pravijo — saj ne muorno hoditi u Cedad, saj gremo s korjere narauost u Videm; tan- dolu nobedan nas ne pozna, nobedan nas ne uprašou, od kod smo, nobe-

herni mali narod, ki ga tepta kaka krivična vlada...«

Mnogo sem izvedel, da, kar preveč sem izvedel o slavni »demokratski demokraciji« na vzhodnih mejah Italije. Presneto klavna figura in malašč material za komuniste in pravoslavne onkraj meje v Jugoslaviji!

Morda bi kdo mislil, da je fant akademik kaj pretiraval. Pa ne! Sem potem še spodaj v Cedadu, ki je nekdo bilo vojvodsko mesto in pod Langobardi glavno mesto fur- lanske dežele, izvedel, da se niti Furlanom, ki jih je preko en mili-

PREDNOSTNA LESTVICA

Rad bi povedal našim spoštovanim šolnikom besedo, ki se mi že nekaj let budi v duši; besedo o skrbi in neskrbi za slovenski inteligencijski naraščaj. Toda kdo vam bere časopise? Koliko koristnih podob gre le mimo in preko use prav tistih, ki so jim namenjeni! Ko pa mi je govoriti o važnem problemu naše mladine in bodoče inteligence, bi mi bilo močno žal, če bi te le vrstice zadela enaka usoda brezbriznih bralcev; če bi, namreč, kar sem napisal, ostalo samo natiskano in ne prečitano.

Zaradi tega strahu sem si predz- nil postaviti temule pisanju naslov »Prednostna lestvica. Ta skrivnostna beseda ima namreč za šolnike izredno magnetno moč. Prednostna lestvica je tista pošast, ki razvršča v pravični red vse one, ki so vlo- žili prošnje za šolniško službo; prednostna lestvica je tisto merilo, ki odloča, kdo bo dobil kruh za tri- sto petinšestdeset koledarskih dni in kdo bo odrinjen ali z zlobnejšim jezikom rečeno: kdo bo predpov- stavljen in kdo zastavljen.

Prepričan sem torej, da se bo vsak šolnik pred tem naslovom z vso pozornostjo ustavil in spoštljivo ter pazljivo prebral članek bolj kakor šolarček svoje letno izpričevalo, češ: morda je kaka važna ob-

jon in ki tvorijo posebno etično grupo latinskih Ladincev, ne godi dosti bolje. Na vseh koncih in krajih jim demokristjani ovirajo, da bi njihov »Movimento popolare friulanoo mogel si priboriti realizacijo avtonomije, ki jim je bila že obljubljena v ustavodajni skupščini.

Izvedel sem tudi, da so kakor, Slovenci tudi Furlani dobri katoliki in da sta oba naroda v vsej svoji zgodovini živela v iskrenem, najboljšem sosedstvu. Furlani imajo že svoje lastno glasilo Patrie dal Friuli v furlanskem jeziku, medtem ko katoliški Slovencem lastno glasilo ni dovoljeno, ali tudi če kdaj bo, mu bodo dejali strašne težave.

Zdaj se pa res ne čudim, če se celo plemena v Afriki na vso moč upirajo zasedbi po italijanskih »demokratih!...«

java zaradi služb v bodočem šolskem letu, morda terjajo še kak dokument (ali jih še ni dovolj?), morda je lestvica že sestavljena, objavljena, izobešana, morda se moje in mojih prijateljev imena že blestijo na čim višjem mestu z obilnimi števili točk?

Nikar, prijatelji, nikar! Prezgodaj je še, prezgodaj! Prednostna lestvica ima čas še tja do pasjih dni, da se vizeleže. Bolje je, da se komisija ne prenašli. Prav je, da se dela počasi, da lahko še kaj predlagamo, kar naj bi se še upoštevalo po redu za določevanje za- slug in zaslužnja, za »točke« ali (po slovensko) »pike«. Nič nima- mo še objaviti o prednostni lestvi- ci, pač pa je namen teh vrstic, da bi še nekaj novega predlagali za upoštevanje pri sestavljanju pred- nostne lestvice, pri merjenju zaslug in prednosti posameznih šolnikov. Ali ni že dovolj birokratskih formalnosti pri vsej tej reči? Ali ni že dovolj kompliciran sistem pred- nostne lestvice? Zdi se, da še ne!

Da dosedanji sistem prednostne lestvice še ni popoln, dokazujejo šolniki sami z obilnimi kritikami in pritožbami vsako leto. Godrnja- nje šolnikov se začne namreč vsa- ko leto redno tisti dan, ko so ob- javljeni rok, oblika in pogoji za

RDEČI TERORIZEM

Temno delo MVD v tujini

Bajka o načelnem komunističnem nasprotovanju terorizmu nad posameznikom je že stara. Svoječas so trdili, da je cilj komunističnega napada cel razred, kolektiven sovražnik, ne pa posameznik, ki je le žrtev okolnosti. Toda to sovjetsko načelo se je moralo kmalu izpreme- niti, če so hoteli proglašati za od- govorne tudi posameznike in odre- diti uničenje tistih, ki so jih imeli za močne ali nevarne nasprotnike.

Najbolj prepričljiv odgovor na komunistično bajko o antiteroriz- mu so dokazi o delovanju GPU (GPU, NKVD, MVD so nazivi, pod katerimi je nastopala v zadnjih letih tajna policija Sovjetske zveze).

Dramatično in pretresljivo prika- zuje Ugo Dewar v svoji knjigi »Morilci na svobodi« (Wingate, Lon- don), ki je izšla pred kratkim, vr- sto umorov in ropov otrok, ugra- bitve odraslih ter »samomorov«, ki jih je zvitno in sistematično dal iz- vršiti Kremelj.

Zrtve MVD izven Sovjetske zve- ze so prav tako različne kot števil- ne. Bivši funkcionarji NKVD, kot Ignac Reiss in verjetno Walter Krivitski; »beli« generali kot Miller in Kutepov, protistalinovski komu- nisti kot Ley Trocki in Andrej Min, sinovi aktivnih protikomunistov kot Mark Rein in Leon Sedov; bivši priprosti in dobroverni člani partije kot Karl Fischer in Julius Stuard Poyntz.

Morilci umejo vedno mojstrsko prikriti svojo identiteto, zabrisati za seboj sledove, zmešati policijo, uničiti tudi najmanjše dokaze proti sebi in ko imajo enkrat zagotov- ljen svoj alibi, si dovolijo še, da kažejo sveto ogorčenje.

Hugo Dewar je pozorno preučil vso snov. Često navaja in uporablja beležke ter poročila o dejstvih, ki so znana samo najbolj intimnim prijateljem žrtev, zbral je tak kup tehničnih in težkih dokazov, da lahko samo še kak najven šolnik v svoji slepoti veruje uradnemu pojasni- lu glede kakega posameznega pri- mera; v splošnem je pa veriga do- godkov in množica podrobnosti ta- ka, da ne more nihče, ki je nava- jen misliti z lastnimi možgani, dvo- miti o delovanju MVD v tujini.

Knjiga »Morilci v svobodi« se fi- ta kot najbolj napet detektivski ro- man in v tem je njen velik pomen in njena privlačnost za čitatelje. Vendar so v tej privlačnosti nekak- tere pomanjkljivosti. Nekoliko več navedb o virih pisca bi posamezne podrobnosti še bolj podčrtalo. Pred- vsem gre pisec le redko preko splo- šne razlebebe in preučitve prime- ra in daje tako pobudo za nadaljn- ja vprašanja, ki jim ni odgovora. Tako ne opiše ustroja MVD, o čem- ur je znano mnogo stvari, ki so jih sporočili zlasti begunci, ki so izbrali svobodo, in ki so svojčas delali v raznih vejah tajne sovjet- ske policije. Toda že na podlagi zbranega in objavljenega materia- la je jasno, da je v vseh teh zločin- nih metoda, sistem in da ti morilci na svobodi niso osamljeni fanatiki, ampak preprosti člani orjaške ve- rige.

Mnogo bi se dalo napisati o delu MVD izven Sovjetske zveze, o si- stemih njene propagande, infiltra- cije in vohunstva. Hugo Dewar pri- poveduje o mnogih ugrabitvah pro- tikomunistov po drugi svetovni vojni, ne omenja pa številnih pri- merov delovanja MVD v Zahodni Evropi. Nemčiji in Jugoslaviji v najnovšem času, ki bi njeno vlog- o še bolj osvetlili.

Sicer pa tega niti ni treba. Ze objavljena dejstva zadoščajo, da se mora vzbuditi vest tudi najbolj flegmatičnih ljudi in odpreti oči najbolj lahkovernih ljudi svobod- nega sveta ter mora vsakdo spoz- nati nevarnost komunističnega ter- orizma v tujini.

Alexander Dallin

Deportiranci

Ze sedmo leto se s posebnim po- udarkom obhaja obletnica dogo- dkov, ki so zaključili črno poglavje druge svetovne vojne v Gorici.

Ti dogodki, ki niso bili nič bolj strašni kot v nešteth mestih sever- ne Italije, kjer so se žrtve Mussa- linijeve diktature v potokih krvi in solza maševali v podivjanem ozračju povojne kratke anarhije in revolucije, se v Gorici nameroma obujajo in zadobivajo vsako leto bolj izmaličen obraz.

Sočustvujemo z družinami, ki so v težkih dneh 1945 izgubile svoje drage, obenem pa opozarjamo iste družine, naj za te udarce ne dolže kar vprek Slovencev in samo Slo- vencev, in naj se zavedajo, da ni naša krivda, če je ta rana še danes odprta! Mirno lahko trdimo, da smo Slovenci največ naredili, da bi bila končno znana usoda izginu- lih in da bi se vrnil tisti, ki še ži- vé. Toda nekateri imajo vse inter- ese, da ostane ta rana odprta in krvaveča še naprej. In to niso Slo- venci!

Če italijanski šovinisti ne bodo prenehali s svojim sramotnim bla- tenjem in nečloveškim izkorišča- njem te nesreče, bomo pa odkrito pokazali na ljudi, ki nečesto iz go- lega interesa, da bi se ta zadeva končno razčistila in da bi prišli vsi krivci do poštenega plačila! Toda takrat se bo zadeva razčistila v ce- loti in ne le v zadnjem poglavju... Sicer pa naj se Italijani zavedajo, da tudi mi Slovenci čakamo na vr- nitev tisočev in tisočev naših bra- tov, ki so jih fašisti deportirali!

HUDICEV MOST V CEDADU

Italija po pot fašizma

Puno milijonu je šlo in gre za Benečijo iz Rima in tie al tam se vidi kajšna nova šuola, kajšna »scuola materna«, kajšan kos eješ- ste, kajšan akvedot (vodovod) itd. Use tuo pa je premalu za kar je bi- lo zamujeno u 86 letih. Pri naših ljudih se skor nič ne pozna od ti- stih milijonu; mizerja je usak dan buj velika, ljudje se zadouživajo po butigah, diskupacijon velika, nikjer zaslužka. Dauki veliki tudi u guorskih vaseh, kjer imajo njiv- ce velike ku ... rjuhe, z ziduovj podzidane, s kolam zatučene, de jim ne zgučijo dol u dolino, kjer muorjo u košu donasat zemljo u njivo, u košu gnuoj in z lopato jo obdeluvat!

še vasi so se skor spraznille: doma so le ti stari in otročiči in če bi vjedli, kam iti, u naših vaseh bi ne ostal noben možki.

Prepričan smo, de ku bi usi mili- joni, ki grejo iz Rima za Benečjo, šli h nucu, bi se kjek poznalo: vjemo pa de po stari navadi puno se jih zgubi po poti in grejo v ga- jofe tih sith. Kakor pod fašizmom je tudi danas previč mešetarju od patriotizma, ki nič ne djealjo, ne sejejo in ne žanjejo in so oblečeni lieus ku rožce na traunkiu; dobro jedo in pijejo in se sprehajajo cel tjevan in ob nedeljah od vasi do vasi, od oštrije do kafetarije za daržat sigurne ... kunfine! Teli se kličejo »italianissime« kakor prjet so bli »fascistissime«, potle republi- kinci al pa nemski špijoni. Teli slu- žijo sistemu, ki jih ljeuš plača in za plačo bi jutre služil tudi Stali- nu! Teli muzejo Italijo na škodo uboužih ljudi pri konfinah.

Dok bojo teli ljudje imjel za nor- ca rimske poglavarje, pri konfinah bo nimar mizerja in godrnjanje!

P. M.

VESTI s TRŽAŠKEGA

ŠE O PRAVNI OSNOVI tržaškega vprašanja

II.

Preidimo sedaj s Cammarato na vsebino tristranske izjave. Sodeč po njem, so tri velike sile predlagale Italiji in Sovjetski zvezi, naj bi se mirovni pogodbi dodal dostavek, po katerem naj bi se celo ozemlje, ki je bilo določeno za Svobodno tržaško ozemlje, enostavno vrnilo zopet Italiji. Ta predlog — pravi Cammarato — je bil sprejet od Italije, ni ga pa sprejela Sovjetska zveza. Če je torej Italija ta predlog sprejela in ga brezpogojno usvojila, je torej iz predloga in njegovega sprejetja nastala pogodba o enostavnem vračilu ozemlja, ki je bila določena za Svobodno tržaško ozemlje, enostavno vrnilo zopet Italiji. Ta predlog — pravi Cammarato — enako na civilnopravnih kakor na javnopravnih načelih, še danes v veljavi, pa naj se proti njemu počne že kar koli. To je tisto, kar je obveza pogodbe, da bo dal svoj pristanek na sklenitev kupoprodajne pogodbe o neki nepremičnosti, kateri sta odredeni i cena i obseg. Sodeč po tem, pravica lastnine na tej nepremičnosti ni prešla, ampak je oni, ki je prevzel obvezo na pristanek, dolžan obnašati se tako, kakor da hiša ni več njegova.

Tukaj pa bi morali zastaviti vprašanje, če g. Cammarato zaradi jasnosti zadeve ni vendarle preveč poenostavil! Najprej glede vsebine obljube, potem pa glede osebe, ki ji je ta obljuba dana.

Glede vsebine obstoja pa pogoj, ki ga Cammarato ne navaja, kajti Celsus prihaja v poštev samo tedaj, kadar je to v korist italijanskemu stališču! Ta pogoj je pa v tem, da obljuba treh velikih sil stoji v veljavo šele tedaj, ko bo nanašajo pristala tudi Sovjetska zveza. Kajti če pristanek Sovjetske zveze ne bi bil potreben, čemu so se morali zavezniki obrniti na Moskvo in iskati njenega nepotrebnega pristanka? To pa pomeni, da ta glavni in izrecni pogoj ni izpolnjen. Naravno je, da so postavili predlog tudi Italijanski vladi, če naj se deklaracija, kot bi Cammarato rad, smatra za predlog, ki je bil postavljen na tak način, da je Italijanska vlada istovestno z deklaracijo dobro, in to službeno vedela, da se bo deklaracija mogla izvesti samo v primeru če in kadar bo Sovjetska zveza na to pristala. Kasneje je bil ta pogoj izmenjan. Od začetke po sovjetskem pristanku so odstopili iz enostavnega razloga, ker ga pač niso mogli pričakovati. Namesto tega se je (in sicer z izrecnim pristankom Italije) deklaracija povežala na uspeh pogajanj, ki naj bi se vodila med Jugoslavijo in Italijo, ki pa do današnjega dne niso imela nobenega uspeha. Med deklaracijo in pristankom Sovjetske zveze odnosno Jugoslavije je obstojata torej pogojna zveza, da ne govorimo o splošni pogojni zvezi, ki stacitek obstoja med vsako javnopravno obljubo in njeno izvršitvijo; da se njena izvršitev more zahtevati edineole v primeru, da se stvarno stanje medtem ni spremenilo. Ali more g. Cammarato sedaj trditi, da medtem niso nastopile nobene spremembe?

Ali more on to trditi spričo sprememb, ki so nastopile vse do londonske izjave 15. 3. 1951 in nedavno do pobliže nam neznanih libonjskih zaključkov in do ponovnih neuspešnih pogajanj med jugoslovanskimi predstavniki in predstavniki Italijanski vladi za tem — enako, kot Italijanska vlada za tem — enako, kot je to storila ob priliki imenovanja ali bolje skupnega predlaganja guvernerja — da prepreči vsak pozitivni rezultat, če bi ne pomenil popolnega sprejema ozemeljskih zahtev, kakor jih vsebuje izjava od 20. marca 1948. Vsekakor pa so se pogajanja morala voditi in Italijanska vlada je po izjavah samega predsednika De Gasperija na ta pogajanja tudi pristala, torej stacitek pristala na to, da se eventualno tudi stvarna podlaga izjave od 20. marca spremeni. S tem je pa tudi že dokazano, da ta po g. Cammarato poudarjena obveza ni samo pogojna in da so zavezniki dolžni izpolniti jo samo v toliko, v kolikor so za to bili izpolnjeni pogoji, torej pristanek Jugoslavije in nespremenjeno stanje stvari (klavzula v rebus sic stantibus).

No, k temu je dodati še nekaj: vprašanje osebnosti ene in druge stranke. Če je res zavezniške strani prišel predlog in če je bil ta predlog z Italijanske strani resničen, no sprejet, se moramo vprašati, če je tisti, ki je obljubil, in tisti, ki je obljubo sprejel, država ali pa le

njen predstavnik, to je vlada; po tem se namreč odreja veljavnost obljube. So namreč primeri, ko je obveza samo vlada, ni pa obvezana država. Država mora izpolniti pogodbo, država pa ni obvezana izpolniti vsako obljubo svojih predstavnikov, posebno ne v primeru, če gre samo za predlog. Da zavedo takoj pojasnimo! Vzemimo kot primer možnost spremembe vlade v Italiji ali pa v kateri koli zavezniški vladi. Če bi bila na primer na volitvah v aprilu 1948 De Gasperijeva vlada podlegla komunistom, kot se to ni zdelo nemogoče, tedaj ni nobenega dvoma, da zavezniški ne bi bili več predlagali izročitve Trsta Italijanski vladi, ki bi ji nasledevala Togliatti. Prav tako je znano, da sta De Gasperi in Sforza ob vsaki priliki, ko je prišlo do sprememb v ameriški ali angleški vladi — v Franciji je kljub vsem spremembam vedno ostal Schuman kot minister zunanjih zadev — s posebnimi predstavkami, o katerih je pisal ves Italijanski tisk, zahtevalo od časa do časa tudi ukrepe, ki so bili v protislovju z izjavo, prihaja jasno do izraza, da se ta deklaracija niti na Italijanski strani ni tolmčila kot državnopravna obveza. To stacitek uvideva sam g. Cammarato in zaradi tega tudi zamerja

po eni strani Zavezniški vojaški upravi uveljavljanje uredbe, ki jo je uvedla nemška okupacijska oblast glede pravosodja, po drugi strani pa precedens, pravnih sprememb dokajšnjega obsega, ki jih je izvršila Jugoslovanska vojaška uprava na področju B. Zaman je, če g. Cammarato naglašuje nervoznost, da bi neizpolnjevanje te zavezniške obveze imelo za posledico propad moralnega ugleda zavezniških samih! Kajti ta posledica bi nastopila nasprotno v primeru, če bi zavezniški kazali slabost glede vseh znanih italijanskih prizadevanj. Današnja Italijanska vlada računa, da bo dosegla uspeh svoje politike z izsiljevanjem. Izgleda, da se Italija ne zaveda, kakšen precedens bi s takimi postopki lahko izvalila. Ze se slišijo glasovi — in sam Grazzini je to izrekel v Corriere della Sera — da je do londonske konference prišlo zaradi tržaških izgrediv od 20. in 22. marca t. l. Če je torej Cammarato zares v skrbeh za dober glas in ugled zaveznikov, bo pač on prvi moral biti za to, da se rešitev tržaškega vprašanja prepusti z vso pravico kasnejšemu in primernejšemu času.

V današnjem trenutku pa niti ne gre za rešitev tržaškega vprašanja. Danes gre le za to, da bi se ustavljeno izvršitev mirovne pogodbe nadaljevala, in sicer na večji ugled zaveznikov, za pomirjenje Italije, za omogočenje novega procveta Srednje Evrope, kateri je Trst edini izhod in edini pogoj blagostanja,

Ali v šolo - ali na delo?

(Nadaljevanje z 2. strani)

Kako lahko je gledati potem v bodočnost z doprimi izpričevali v žepu! Koliko skrbi manj kot pri tistih, ki se morajo zanašati le na delavske poklice! Delavski poklici zahtevajo trdnega zdravja, precejšnjih telesnih sil, pa nevarnosti je toliko, da si v tovarni porežeš prste, pri gradnjah polomiš ude, pokvariš pljuča ali srce pri vozarjenju in vseh mogočih delavskih poklicih. Inteligenčni poklici so precej drugačni, manj zdravja in moči zahtevajo in manj nesreč povzročajo.

Morda otrok petega razreda ljudske šole še nima take ambicije, da bi rad skaj postala. Treba mu jo je zbuditi. Morda se šolanja boji... Treba mu je vliti poguma! Morda je lahkomiselni, študirati se mu ne ljubi... Treba mu je vzgojiti čut odgovornosti in dolžnosti. Pa ko bi tudi res ne imel otrok prav nobene veselja za študij, kri mu ne bo tekla, če poskusi vsaj eno, dve leti srednje šole: šele potem po izkušnji enega ali dveh let se bo dalo s pomočjo profesorjev presoditi, če je za šolo ali ne. Koliko so kdaj nekateri starši žrtvovali za otroke? Ali naj bi bilo na Tržaškem ali Goriškem danes kaj manj poživtvovalnosti? Dovolj blizu imamo slovenske srednje šole. Zakaj jih ne bi izkoristili do skrajnosti?

Kadar je torej otrok na tako važnem razpotju, poskusimo najprej z študijem. Za ročno delo je vedno čas, za študij pa ne, ker starih bradatih ljudi ne sprejemajo v prvo gimnazijo...

Srednjih šol je več vrst. Toda kdor koli misli doseči kakršen koli inteligenčni poklic, mora iti skozi tako imenovano nižjo srednjo šolo, po domače skoz nižjo gimnazijo treh letnikov. Tak je tukajšnji učni sistem. Šele iz te šole vodijo poti v višji, strokovni ali gimnazijski študij: na učiteljske, na srednjo trgovsko akademijo, na srednjo tehnično šolo ali pa na liceje in univerze.

Nižja srednja šola, to je prvi trije razredi gimnazije z malo maturo, je edini temelj za kakršen koli nadaljni študij. Tri leta se mora otrok potiti z latinščino tudi vsakdo, ki meri na tehnične šole. Poleg nižje gimnazije imamo še druge nižje srednje šole, namreč one s pridjevkom »strokovne«, to je triletna obrtna (njen točni naziv je Nižja srednja industrijska) in triletna trgovska (Nižja srednja trgovska) in končno še dvoletne strokovne tečajne. S temi in takimi šolami, namreč z nižjimi strokovnimi ali celo z dvoletnimi tečajni, naj bi se zadovoljili le tisti, ki res nimajo dovolj talentov ali prav nobenega veselja

za nadaljni študij. Nižje strokovne šole in strokovni tečajni so zase zaključena enota, dajo dobro podlago za delo v kaki obrti, a nimajo možnosti nadaljevanja v višjem študiju. Kdor dovrši triletno strokovno šolo, se je naučil v njej marsikaj praktičnega in mu izpričujeva koristi za zaposlitev, toda ne more prestopiti na nobeno višjo šolsko stopnjo, razen če bi se privatno pripravil za gimnazijsko malo maturo.

Skoda je, da marsikak talentiran otrok po nemarnosti staršev zaide v nižjo strokovno šolo in se pozneje je kesal, ko je prepoznal, ker otožno gleda gimnazijce, ki nadaljujejo višje in visoke šole, ko mora on na delo v tovarno ali delavnico ali biti za trgovskega vajenca. Prav tako imamo vsako leto nemalo »zgrešenih poklicev« na nižji gimnaziji pri Sv. Jakobu, to je takih dekčkov ali deklic, ki nimajo nobene sposobnosti ali pa nič veselja za temeljit jezikovni študij (slovenščina, latinščina, angleščina), pač pa bi krasno uspevali pri praktičnih veščinah strokovnih šol in bi postali solidni obrtniki ali obrtnice. Napačne usmeritve otrok razodevajo, da se premnogo staršev premalo posvetuje, preden zapijejo otroka v kako šolo. Za prvo leto to še ni posebna nesreča.

Solo je mogoče tudi menjati — bodisi z dopolnilnim izpitom bodisi s ponavljanjem. Toda po izkušnjah prvega srednješolskega leta se je treba ravnati za naprej. Če se v prvi gimnaziji otrok izkaže za absolutno nedoraslega gimnazijskemu študiju, naj bi prestopil kar na industrijsko ali trgovsko. Še bolj pa narobe: če pokaže otrok v prvem razredu strokovne šole lepe uspehe v slovenščini, italijanščini, zgodovini, pa slabe uspehe v risanju, ročnem delu, tehnologiji, je jasno, da je bolj primeren za gimnazijski študij in bi ga bilo škoda trapati s praktičnimi predmeti, ki ga ne zanimajo, ter mu preprečiti humanistični študij, ki bi ga bolj veselil. Potrebno je torej pravočasno presoditi, kakšne sposobnosti in nagnjenja ima otrok, da ga ne bomo tlačili v napačne šole. Toda resnično nagnjenje je treba iskati v otroku zelo previdno in natančno, da nas ne bi prevaral goli videz, kadar se morda otrok otepa vsakega študija iz gole lenobe ali razvaječnosti. Za taka »nagnjenja« so imeli po starem pravilo, da »šiba novo mašo poje«.

Vodilno načelo naj nam bo: kdor koli je kolikšak sposoben za študij, naj gre študirat! Čimveč slovenskih otrok v srednje šole, da bomo imeli čimveč dijakov, čimveč študiranih Slovencev, čimveč slovenskih izobražencev na Tržaškem,

Dr. Josip Agneletto spet izvoljen

Glavna volilna komisija je v četrtek, dne 29. maja uradno razglasila podatke o izidu upravnih volitev na našem ozemlju. Ti podatki se v ničemer ne razlikujejo od prvih neuradnih podatkov, ki smo jih objavili v zadnji številki našega lista. Popraviti je treba edineole odstotek glasov, ki jih je dobila Ljudska fronta, od 17 na 27. S tem je vsota glasov, oddanih za ohranitev STO-ja, dosegla 42 odstotkov, kar je vsekakor lep uspeh skupne borbe vseh Tržačanov, ki jim je STO glavno vodilo pri izvajanju političnega dela.

Glavna volilna komisija je tudi proglasila imena izvoljenih občinskih svetnikov.

Za Slovensko narodno listo je bil vdrugič izvoljen njen nosilec dr. Josip Agneletto.

Cestitamo dr. J. Agnelettu k zasluženim izvolitvi in mu želimo, da bi v teku novega delovanja v tržaškem mestnem svetu dosegel za slovensko stvar v Trstu še večjih uspehov kot v pretekli občinski poslovnici.

KAJ PA SEDAJ?

Po objavi izida tržaških volitev prihaja samo po sebi na usta vseh tržaških neodvisnostnih volivcev vprašanje: »Kaj pa sedaj?«

Naši iredentisti imajo hudega mačka, ki ga niti nočejo preveč prikriti naši javnosti!

Izid tržaških volitev je namreč vsemu svetu dokazal, da Tržičani ne klonemo v borbi za svobodo in neodvisnost našega mesta pod nikakršnim pritiskom! Nič ni italijanskemu iredentizmu koristila londonska konferenca o Trstu s skle-

Po volitvah v Nabrežini

Volitve so za nami. Razburjenost in napetost, ki je vladala med posameznimi skupinami, je počasi izginila. Iz volilnega boja je naša Lista slovenske skupnosti odnesla lahorjev venec zmage. Tudi sedaj v tem rešenem in odločnem trenutku so se zavedni naši volivci izkazali tako, kakor smo vsi pričakovali, kakor je pričakoval ves naš narod. Z večino skoro štiri sto glasov smo prekosili komunistično skupino, ki se je še zadnji dan pošala, da je njena zmaga gotovo dejstvo. Saj je baje sam njihov vodja izgubil stavo z ubogim našim Janezom, ki prodaja časopise. Tudi kriško godbo in kriške škvadrliste so že naročili, da bodo takoj po volitvah proslavljali to »neizogibno zmago«. A žal so morali kriško godbo vdrugič odpovedati! Prvič so jo odpovedali pri volitvah župana leta 1949, ko so bili prepričani, da bo njihov vodja izvoljen za župana. Kriške škvadrliste so pa kljub temu v ponedeljek prignali v Nabrežino, to pa zato, da bi s tem neumnim Slovincem, ki so tako

visoko zmagali, grenili morebitno slavo.

Ko je bilo v ponedeljek zvečer potrjeno, da je zmaga naša, so hoteli dati naši ljudje duška svojem veselju nad tem uspehom s tem, da bi skupno se sestali z obema pevskima zboroma v gostilni pri Grilancu. To so pa naši nadvse demokratični kominformisti že slutili in preprečili s tem, da so v še precej velikem številu zasedli glavno sobo te gostilne. A to jim ni prav nič pomagalo, kajti naši ljudje, si pa za to priliko izbrali dvorano »Igo Grudena, kamor kominformistična demokracija več ne seže. Brez vabil in brez vsake propagande se je dvorana takoj napolnila. Videli si in že po obrazih spoznal, kako zelo se naša ljudje veselijo tega lepega skupnega uspeha! Pri slavlju sta nastopila naša pevska zbor, in več govornikov je poudarilo uspeh in pomen naše volilne zmage. Prisotnih je bilo več gostov iz Trsta in iz bližnjih občin, ki so prihiteli k nam, da nam čestitajo k lepemu uspehu. Medtem ko so se naši kominformisti ob prvem mruku klavnoro razšli, je naše veselje vladalo še pozno v noč.

Vsa kominformistična propaganda, vsi njihovi razkošni plakati in vse njihovo obrekovanje niso mogli preprečiti njihovega padca, saj so kar za sto glasov nazadovali od prejšnjih volitev!

Tudi naši Italijani so poparjeni, ker od njihove skupine ne pride nihče v občinski svet! Za ta njihov položaj naj se pa lepo zahvalijo tržaškimi iredentistom, ki so dosegli, da se je razširil na naše ozemlje nedemokratični Italijanski volilni zakon. Njegov namen je bil, da bi s tem zakonom preprečili ponovni vstop v tržaški občinski svet zastopnikom tržaških Slovencev, česar pa niso dosegli; nasprotno pa so s tem vrgli svojo skupino iz našega občinskega sveta. Pravijo, da: »Kdor drugim jamo koplje sam vanjo pada!«

Odmev naše zmage se je kmalu razširil po raznih krajih naše zemlje, od koder smo prejeli več čestitok od naših iskrenih prijateljev.

Vsa čast našim zavednim volivcem, novo izvoljenim svetovalcem pa ključno obilo uspeha pri novem odgovornem delu v korist našega ljudstva.

LISTNICA UREDNIŠTVA

Članek: »Tudi Zgonik je spregovoril: Nikdar več Italije« objavimo zaradi tehničnih ovir prihodnjic, čeprav smo ga pravočasno prejeli. Naj nam Zgoničani tega ne zamerejo!

Odgovorni urednik: dr. Janko Jež
Tiska: tiskarna »Adria«, d. d. v Trstu

ZDRAVNIK
Dr. FRANJO DELAK
v TRSTU
sprejema od 15.-17. ure
v ulici Commerciale št. 10-II
Pokličite tel. št. 31813

Dr. N. GIGLIA
Zobozdravnik - kirurg
Proteze in zdravljenje z najmodernejšimi sistemi.
Sprejema od 15. do 20. ure
Ulica Torre bianca 43-II
(Vogal ulica Carducci)

Letne obleke od
9.800 lir dalje
Popelne obleke iz čistega mako od
12.500 lir dalje
Hlače letne od
2.900 lir dalje
Hlače gabardine letne od **4.500** lir dalje
MAGAZZINI DEL CORSO
TRST, Korzo 1
Galerija Protti

pi, ki so za naše tržaške koristi krivični in škodljivi! Razen tega so volilni izidi na Tržaškem dokazali, kako zlagana je bila vsa italijanska časopisna propaganda zadnjih časov z dokazovanjem, da je gibanje tržaških političnih strank in skupin za neodvisnost obojena na neslavni prepod kot izrodek politične volje tržaškega prebivalstva!

Tržaško prebivalstvo je s svojimi 42 odst. glasov, danimi za stvar neodvisnosti Trsta, dokazalo svojo zrelost in zavednost: nič ne more zadržati vzpona neodvisnostnega gibanja! Ne umetno ustvarjanje novih iredentističnih volivcev; ne prihajanje k volitvam Italijanov, ki so kadar koli samo par dni živeli v našem mestu; ne priznavanje volilne pravice vsem priplekom vseh strani; ne očitne državljanske krivice proti slovenskemu življu; nič ne more več zaustaviti skorajnjega poraza italijanskega iredentizma, ki se je po prvi svetovni vojni in zlasti po drugi svetovni vojni zaradi zloglasne tristranske marčne izjave kot pijavka zaprzel v naše mesto z namenom, da ga izmozgava, uničuje in prepreči razvoj, ki mu kot edini srednjeevropski luki pripada.

Zlagani so bili vsi italijanski računski z našim mestom in voljo Tržačanov; zlagani so bili prav tako vsi tuji računski, ki niso upoštevali trdnosti tržaškega prebivalstva in sveže življenjske sile, ki jo iz dneva v dan pridobiva stvar Svobodnega tržaškega ozemlja!

Kaj sedaj?
Seveda na to vprašanje morajo dati primeren odgovor vsi oni, ki z nami niso računali ne v preteklosti in niti tik pred volitvami.

Mi smo 25. maja s svojimi 42 odst. glasov jasno povedali, kaj hočemo in česa pričakujemo! Zahtevamo samo to, kar nam je bilo v mirovni pogodbi obljubljeno a podpisom ematundnejsih držav in zajamčeno po samem Varnostnem svetu Organizacije združenih narodov.

Tržičani čakamo.
Dokazali smo, da znamo potrpežljivo čakati v borbeni zavesti, da sta pravica in bodočnost na naši strani.

REPENTABOR
K izidu volitev za repentaborsko občino pojasnjujemo naslednje:
Zakon za volitve v podeželske občine določa, da dobi lista z največjim številom glasov štiri petine razpoložljivih sedežev, medtem ko dobi ostalo petino lista, ki zasede po številu dobljenih glasov drugo mesto; ostale liste ostanejo brez mandata.

Zakon za volitve v podeželske občine pa določa, da morejo volivci dati svoj preferenčni glas tudi kandidatom na več listah, s čimer je možno, da je izvoljen v občinski svet kandidat z liste, ki je zasedla na primer tretjo ali četrto mesto, in ki je zaradi tega ostala brez mandata.

To je prav primer kandidata Neodvisne gospodarske liste Marija Tavčarja, ki je izvoljen v občinski svet repentaborske občine na podlagi dobljenih preferenčnih glasov z ostalih list.

Ob koncu šolskega leta priredijo slovenske srednje in strokovne šole v Trstu zaključno akademijo v Avditoriju v ulici Teatro Romano. Da bo omogočena udeležba čim večjemu številu staršev in prijateljev šolske mladine, bo prireditev dvakrat, in sicer v soboto 14. t. m. zvečer in v nedeljo 15. t. m. popoldne. Ker je pa število prostorov omejeno, bo dovoljen vstop samo z vabilom, ki bodo intereso za vstop na razpogo prihodnj teden v tajništvi vseh slovenskih srednjih in strokovnih šol.

ŠOLSKE VESTI

Glasbena šola SPM

II. javni nastop gojencev Glasbene šole SPM bo v petek, dne 6. junija t. l. ob 21. uri v Avditoriju Ljudskega doma, ulica Teatro Romano, kjer bo nastopila druga skupina gojencev instrumentalnega oddelka in šolski orkester, ki bo izvajal Haydnovo Otroško simfonijo za godala, klavir in sedem otroških instrumentov.

O uspehu I. javnega nastopa, ki je bil dne 30. maja t. l. prav tako v Avditoriju, bomo poročali v prihodnji številki našega lista.

Vstop je dovoljen z vabilom, ki ga lahko dvignete na sedežu Glasbene šole v ulici Machiavelli 22-II.

Važno za učitelje

Višja šolska uprava sporoča, da je izšla odredba o podeljevanju začasnih in nadomestnih učiteljskih mest na osnovnih šolah s slovenskim učnim jezikom za šolsko leto 1952-53.

Odredba in osebne listine (schemo personal) so na vpogled in razpolago pri vratarju Višje šolske uprave. Kakor je že bilo svojčas objavljeno, je zadnji dan za vlaganje prošelj 10. junij.

Šolska prireditve

Ob koncu šolskega leta priredijo slovenske srednje in strokovne šole v Trstu zaključno akademijo v Avditoriju v ulici Teatro Romano. Da bo omogočena udeležba čim večjemu številu staršev in prijateljev šolske mladine, bo prireditev dvakrat, in sicer v soboto 14. t. m. zvečer in v nedeljo 15. t. m. popoldne. Ker je pa število prostorov omejeno, bo dovoljen vstop samo z vabilom, ki bodo intereso za vstop na razpogo prihodnj teden v tajništvi vseh slovenskih srednjih in strokovnih šol.

ZA BIRMO
Zapestne ure najboljših znamk, zlate verižice in druge zlate predmete dobite po najnižjih cenah pri
Urarna-zlatarna ex Nordio, ul. Roma 19